

Sygn. akt VI ACa 1521/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Beata Waś

Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SO (del.) – Tomasz Pałdyna

Protokolant: – st. sekr. sąd. Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa N. C.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 sierpnia 2013 r.

sygn. akt III C 1098/12

I oddala apelację,

II przyznaje adwokatowi D. S. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) powiększoną o należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI A Ca 1521/13

UZASADNIENIE

Powód N. C. pozwem z dnia 22 marca 2012 r. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa kwoty 70.000 zł zadośćuczynienia w związku z niezapewnieniem mu właściwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, 5.000 zł na rzecz Domu Dziecka w G., 5.000 zł na rzecz Szpitala Miejskiego w G. oraz o zobowiązanie pozwanego do „złożenia przeproszenia i deklaracji, że będą przestrzegane Prawa Człowieka”

Wyrokiem z dnia 19 sierpnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i nie obciążył powoda kosztami procesu.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

Powód N. C. ma 30 lat, wykształcenie podstawowe. Na wolności powód zamieszkuje w G. w dwupokojowym mieszkaniu, należącym do jego matki. W mieszkaniu tym mieszkają także bracia powoda: 21 letni brat zajmuje pokój 8 metrowy, a matka z drugim bratem zajmuje większy pokój - 20 metrowy.

Powód był wielokrotnie pozbawiany wolności w związku z popełnieniem przestępstw umyślnych. Przebywał w następujących jednostkach penitencjarnych:

- Zakładzie Karnym S. od 17 kwietnia 2002 do 26 sierpnia 2004 r.,
- Zakładzie Karnym w S. od dnia 13 września 2012 roku (cela nr 37, oddział I, pawilon A),
- Areszcie Śledczym w S. od 25 marca 2007 do 26 lipca 2007,
- Zakładzie Karnym w C. od 20 kwietnia 2006 do 10 stycznia 2007,
- Zakładzie Karnym w G. od 26 marca 2002 do 17 kwietnia 2002,
- Zakładzie Karnym w G. od 26 lipca 2007 roku do 21 grudnia 2009 roku (w tym: od 9 czerwca 2008 roku do dnia 10 grudnia 2008 roku - w celi nr 209, oddział II, pawilon E; od 10 grudnia 2008 roku do dnia 16 listopada 2009 roku w celi nr 206, oddział II, pawilon E; od 16 listopada 2009 roku do 27 listopada 2009 roku w celi nr 208, oddział II, pawilon E; od 27 listopada 2009 roku do 22 grudnia 2009 roku w celi nr 218, oddział II, pawilon D),
- Zakładzie Karnym w N. od 12.10.2005 do 20 kwietnia 2006, od 21 listopada 2000 do 21 czerwca 2001 r. i od 17 kwietnia 2010 do 16 września 2010 (w tym: od 19 kwietnia 2010 roku - cela 308, oddział XVIII, pawilon E, od dnia 20 kwietnia 2010 roku do dnia 13 czerwca 2010 roku - w celi nr 314, oddział XVIII, pawilon E, od 14 czerwca 2010 roku do dnia 14 września 2010 roku w celi nr 316, oddział XVIII, pawilon E, od dnia 15 września 2010 roku do dnia 16 września 2010 roku - w celi nr 309, oddział XVIII, pawilon E, od dnia 4 sierpnia 2011 roku do dnia 8 sierpnia 2011 roku - w celi nr 71, oddział IX, pawilon C, od dnia 9 sierpnia 2011 do dnia 17 sierpnia 2011 roku - w celi nr 87, oddział X, pawilon C, od dnia 18 sierpnia 2011 roku do dnia 8 września 2011 roku - w celi nr 117, oddział XVI, pawilon E, od dnia 9 września 2011 roku do dnia 7 października 2011 roku - w celi nr 108, oddział XVI, pawilon E, od dnia 8 października 2011 roku do dnia 13 października 2011 roku
- w celi nr 117, oddział XVI, pawilon E, od dnia 14 października 2011 roku do dnia 19 października 2011 roku - w celi nr 103, oddział XVI, pawilon E, od dnia 20 października 2011 roku do dnia 19 stycznia 2012 roku - w celi nr 117, oddział XVI, pawilon E, od dnia 20 stycznia 2012 roku do dnia 14 lutego 2012 roku - w celi nr 82, oddział X, pawilon C, od dnia 15 lutego 2012 roku do dnia 16 lutego 2012 roku - w celi nr 78, oddział X, pawilon C, od dnia 17 lutego 2012 roku do dnia 21 lutego 2012 roku - w celi nr 79, oddział X, pawilon C), od dnia 22 lutego 2012 roku do dnia 27 lutego 2012 roku - w celi nr 210, oddział VII, pawilon B), od dnia 28 lutego 2012 roku do dnia 2 kwietnia 2012 roku - w celi nr 117, oddział VI, pawilon B, od dnia 3 kwietnia 2012 roku do dnia 5 kwietnia 2012 roku - w celi nr 108, oddział VI, pawilon B, od dnia 6 kwietnia 2012 roku do dnia 13 września 2012 roku - w celi nr 120, oddział VI, pawilon B.

Wskazane jednostki penitencjarne podlegały nadzorowi penitencjarnemu sądu penitencjarnego, również pod kątem przestrzegania praw osób osadzonych oraz zapewniały dostęp osadzonych do zajęć kulturalno - oświatowych oraz do bezpłatnej służby zdrowia i leków. Posiłki wydawane były trzy razy dziennie, w Zakładzie Karnym w N. na jednego osadzonego mieściły się w ryczałcie o wartości 4,50 zł.

W powyższej jednostce stosowane były normy: podstawowa „P”, żywienie wyznaniowe „Pw”

- według stawki dziennej normy „P” oraz diety: lekkostrawna „L”, cukrzycowa „Lc” i żywienia indywidualne „Wi”. Dla wszystkich diet i norm sporządzony był odrębny jadłospis. Wizytacje przeprowadzane w Zakładzie Karnym w N. nie ujawniły żadnych zastrzeżeń związanych z warunkami bytowymi oraz kulturalno - oświatowymi osadzonych, organizowaniem ich czasu wolnego, stanem opieki medycznej i stanem sanitarnym. W zakładzie działał m.in.

dyskusyjny klub filmowy, zespół muzyczny oraz koła: modelarskie, dziennikarskie, plastyczne, szachowe, brydżowe i akwarystyczne. Więźniowie mieli dostęp do świetlic, ping - ponga i „piłkarzyków”. Na terenie Zakładu znajdują się boiska do siatkowej i koszykówki.

Porządek wewnętrzny w Zakładzie Karnym w N. określały: zarządzenie nr (...) Dyrektora Zakładu Karnego w N. z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie porządku wewnętrznego oraz zarządzenie nr (...) z dnia 3 stycznia 2011 roku Dyrektora Zakładu Karnego w N. z dnia 3 stycznia 2011 roku.

Sąd Okręgowy podkreślił, że zeznania powoda zasługują na wiarę w części dotyczącej warunków mieszkaniowych powoda na wolności, sytuacji rodzinnej, podejmowanych przez powoda zajęciach zarobkowych. W pozostałym zakresie zeznania powoda nie są wiarygodne, bowiem albo nie znajdują jakiegokolwiek potwierdzenia w żadnym z zaoferowanych dowodów, albo pozostają w sprzeczności z tymi dowodami, w szczególności z treścią dokumentów urzędowych, korzystających domniemania prawdziwości oraz zgodności z prawdą tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Dotyczy to w szczególności twierdzeń powoda o zaszczeniu i przebywaniu przez 23 godziny na dobę w celi, która była jednoosobowa albo przeludniona, braku wentylacji, braku jakichkolwiek zajęć. Twierdzeniom tym przeczą protokoły kontroli i wizytacji, nie stwierdzające naruszeń w tym zakresie, jak również wykazy pomieszczeń, z których wynika, że cele w Zakładzie Karnym w N., znajdujące się w pawilonie B oddziale VI (cele nr 37, 108, 117, 120) i oddziale VII (cela nr 210), w pawilonie C oddziale X (cele nr 79, 78, 82) oraz oddziale IX (cela nr 71), w pawilonie E oddziale XVI (cele nr 103, 108, 117) oraz oddziale XVIII (cele nr 308, 309, 314, 316), odpowiadały normie i nie były przeludnione. Przeprowadzane kontrole jednostek penitencjarnych, które obejmowały również badanie zawartości składników odżywczych w posiłkach wykazały, że wartość kaloryczna, wyliczona na podstawie ilości składników odżywczych (białek, tłuszczu i węglowodanów) jest zgodna z zapisem § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 roku w sprawie określenia wartości dziennej normy żywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy odwołując się do treści art. 23 k.c., 24 k.c. i 448 k.c. stwierdził, że w pierwszej kolejności należało ustalić, czy w ogóle doszło do naruszenia dóbr osobistych, a jeśli tak, to jakie dobra osobiste powoda zostały naruszone przez jednostkę penitencjarną, którą reprezentuje pozwany jako organ nadrzędny.

Podkreślił, że niewątpliwie obowiązkiem władz publicznych jest ochrona i poszanowanie godności uwięzionych, gwarantowanych w przepisach Konstytucji i aktów prawa międzynarodowego. Nie ulega wątpliwości, że dobra osobiste są szczególnie narażone na uszczerbek przy wykonywaniu władzy publicznej, w realizowaniu zadań represyjnych, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że wskazane przez powoda dobra należą do katalogu dóbr osobistych, podlegających ochronie. Godność (część) jest najważniejszym dobrem chronionym w przepisach prawa, jest dobrem osobistym przysługującym człowiekowi z racji urodzenia. Podlega ono ochronie nie tylko na podstawie powołanych przepisów art. 23 i 24 k.c., ale również - w stosunku do osób odbywających karę pozbawienia wolności - na podstawie art. 40 i 41 ust. 4 Konstytucji, art. 3 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, póź. 284 z późn. zm.) oraz art. 4 k.k.w. Przepisy te nakazują wykonywanie kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności skazanego oraz zakazują stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania i karania skazanego (tak m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008, Nr 1, póź. 13, z dnia 2 października 2007 r., II CSK 269/07, OSNC -ZD 2008, Nr 3, póź. 75, z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 473/11, Biul. SN 2012, Nr 7, póź. 12).

Sąd wskazał na art. 6 k.c. oraz 232 k.p.c., zgodnie z którymi ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne. Twierdzenie istotnej dla sprawy okoliczności powinno być udowodnione przez stronę, która to twierdzenie zgłasza (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2001 roku, I PKN 660/00). Zatem

ciężar wykazania faktu naruszenia dobra osobistego powoda oraz doznanej na skutek naruszenia krzywdy, spoczywa na powodzie.

Powód, reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, nie udowodnił naruszenia jakiegokolwiek dobra osobistego i doznanej wskutek rzekomego naruszenia krzywdy. Sąd uznał, że zebrane w sprawie dowody nie dają żadnych podstaw do uwzględnienia powództwa. Powód nie wykazał, by miały miejsce naruszenia prawa do realizacji zajęć kulturalnych i sportowych, prawa do tajemnicy korespondencji, do intymności, jak również prawa do godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Subiektywnego odczucia powoda co do naruszenia dóbr osobistych nie można uważać za równoznaczne z aktem represji, przekroczeniem ram humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności wobec powoda. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt, że warunki, w jakich przebywał powód w równym stopniu dotyczyły także innych osadzonych w przedmiotowych jednostkach penitencjarnych.

Powód nie potrafił wyjaśnić w toku przesłuchania w charakterze strony, w jaki sposób zostało naruszone jego zdrowie, czy uległo ono pogorszeniu i na czym to pogorszenie polega. Stwierdził jedynie, że jego rówieśnicy są w lepszej kondycji niż on sam. Powód nie przytoczył żadnych dowodów na okoliczność, że warunki w których przebywał w zakładach karnych urągały godności i były niehumanitarne. W szczególności podnoszony przez niego brak ciepłej wody w celach nie może być uznany za godzący w zasady humanitaryzmu. Przepisy nie wprowadzają wymogu zapewnienia w celach ciepłej wody. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 17 października 2003 r., w celach powinna być zapewniona zimna woda. Sąd wskazał również, że minimalny standard warunków lokalowych dla osób ubogich, eksmitowanych do pomieszczeń tymczasowych, także nie zapewnia ciepłej wody (por. art. 2 ust. 1 pkt 5a ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, także wcześniej obowiązujące przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 stycznia 2005r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowych warunków, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie). Zdaniem sądu Okręgowego trudno przyjąć, by standardy lokalowe, nie naruszające godności osób ubogich, miały być niższe, niż standardy dotyczące osób osadzonych.

Ponadto Sąd wskazał, że podawane w toku zeznań powoda okoliczności naruszenia warunków wykonywania kary pozbawienia wolności poprzez niezapewnienie celi, spełniającej kryteria właściwego metrażu, w świetle zaprezentowanych w mniejszej sprawie dowodów, również nie mogą stanowić podstawy do uznania, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. Dokumenty złożone przez stronę pozwaną nie potwierdzają podnoszonego przez powoda przeludnienia, a sam powód nie przedstawił dowodów, z których wynikałyby wnioski przeciwne.

W ocenie Sądu Okręgowego, nawet gdyby okoliczności przeludnienia, czy ograniczeń w dostępie do służby zdrowia, zostały wykazane, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca, uczynienie zadość roszczeniu powoda stałoby w sprzeczności z powszechnie przyjmowaną zasadą sprawiedliwości społecznej i stanowiłoby swoiste usankcjonowanie nadużycia prawa. Niewątpliwie powód miał zapewnione o wiele lepsze warunki bytowe, niż znaczna część osób przebywających na wolności, które, w przeciwieństwie do powoda, respektują normy prawa karnego, a które często bez swojej winy żyją w niedostatku i ubóstwie. Sąd zwrócił uwagę na fakt powszechnie znany, że tysiące dzieci w Polsce jest niedożywionych i rozwija się w bardzo trudnych warunkach socjalno - bytowych (według danych (...) jest to 650 tysięcy, zaś według danych (...) 1,3 mln). Wiele rodzin w Polsce nie jest w stanie zabezpieczyć elementarnych potrzeb dzieci, poczynając od pożywienia i ubrania, przez zapewnienie warunków mieszkaniowych, potrzeb społecznych i kulturalnych. Nie są wyjątkiem gospodarstwa domowe pozbawione wody bieżącej i kanalizacji. Według danych Ministerstwa Pracy 43 tysiące osób pozostaje bezdomnych. Powód natomiast miał zapewnione miejsce do spania i pełne wyżywienie, jak również możliwość korzystania ze świetlicy, zajęć, odbycia spaceru, zapewnioną opiekę medyczną. Możliwość dostępu do zajęć kulturalno - oświatowych i sportowych, jak też do bezpłatnej służby zdrowia i leków, była zapewniona w stopniu nie gorszym, niż zapewnia się to osobom respektującym prawo, płacącym podatki, składki zdrowotne i ubezpieczonym w Narodowym Funduszu Zdrowia.

W tym kontekście, zdaniem sądu Okręgowego, niemoralnym byłoby przyznawanie zadośćuczynienia z powodu braku ciepłej wody w celi, niewłaściwe skomponowanych posiłków, ograniczeń w dostępie do służby zdrowia, czy okresowego

przeludnienia. Sąd Okręgowy podzielił w tym zakresie pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11 października 2012 r. (I A Ca 455/12, LEK nr J237235), w którym wskazano, że o naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonego w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności związanych z pobytem w takim zakładzie, polegających na niższym od oczekiwanego standardzie celi, czy urządzeń sanitarnych, bowiem dla wielu ludzi nie odbywających kary pozbawienia wolności warunki mieszkaniowe bywają często równie trudne. Godność skazanego przebywającego w zakładzie karnym nie jest naruszona, jeżeli odpowiada uznanym normom poszanowania człowieczeństwa. Fakt, że w warunkach więziennych dochodzi do ograniczenia wolności osobistej osadzonych, co wynika, z samej prawnej konstrukcji tej kary, nie może samo przez się być kwalifikowane jako naruszenie dobra osobistego.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na ugruntowany w judykaturze pogląd, zgodnie z którym sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia w każdym przypadku naruszenia dóbr osobistych (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2006 roku, II PK 245/05, OSNP 2007/7-8/101). Zasądzenie zadośćuczynienia ma charakter fakultatywny i od oceny sądu opartej na analizie konkretnych okoliczności danej sprawy zależy przyznanie pokrzywdzonemu ochrony w tej formie (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 11 stycznia 2007 roku w sprawie I ACa 833/06).

Sąd uznał za zasadny podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczeń związanych z osadzeniem powoda w okresie wcześniejszym niż 3 lata przed wniesieniem pozwu, co uprawniało Sąd Okręgowy do ograniczenia zakresu analizy do pobytów powoda w Zakładzie Karnym w N. i w Zakładzie Karnym w G. (art. 442' k.c.). Nie ma znaczenia fakt, czy powód miał wiedzę o przedawnieniu roszczeń. Obowiązuje zasada powszechnej znajomości prawa, czego wyrazem jest choćby ogłaszanie prawa w dziennikach urzędowych. Nie można uchylić się od skutków prawnych przedawnienia roszczenia poprzez argumentację, że nie było się świadomym, iż obowiązują w tym zakresie stosowne normy.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 417 k.c. i 448 k.c. poprzez przyjęcie, że powód nie wykazał przesłanek skutkujących możliwością zasądzenia zadośćuczynienia,
- art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i art. 24 k.c. uznając warunki wykonania odbywanej przez powoda kary za godziwe i zgodne z obowiązującymi normami prawnymi,
- art. 5 k.c. w zw. z art. 442 ind. 1 § 1 k.c. z uwagi na uznanie przedawnienia roszczenia, czym naruszono zasady współżycia społecznego.

W konkluzji apelacji powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny aprobuje dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną zebranego w sprawie materiału dowodowego w kontekście podniesionych przez powoda okoliczności stanowiących przyczynę naruszenia jego dóbr osobistych.

Sąd doszedł do, słusznego o ocenie Sądu Apelacyjnego, przekonania, że powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika nie wykazał, by zaistniały okoliczności, o jakich mowa w pozwie.

Pozwany przedstawił dowody, których treść wprost przeczyła twierdzeniom powoda. Powód nie zakwestionował tych dowodów, nie zaoferował również takich, które potwierdzałyby jego stanowisko.

Podkreślić należy, że powód w pozwie wskazał, że jego dobra osobiste zostały naruszone niehumanitarnymi, urągającymi godności warunkami odbywania kary pozbawienia wolności, przeludnieniem jednostek penitencjarnych w latach 2000-2011 i niezapewnieniem minimum 3 m² na osobę w celi, podawaniem nieracjonalnych, niskokalorycznych i bezwitaminowych posiłków o zmiennym ryczałcie dziennym w kwocie 4,50 zł, nieludzkim traktowaniem poprzez szykanowanie, dyskryminację, znęcanie się psychiczne i fizyczne, naruszaniem prawa do prywatności i intymności, prawa do ochrony zdrowia, do ćwiczeń fizycznych, inwigilacją życia osobistego i prywatnego. Powyższe działania i zaniechania były powodem cierpień i krzywd, które odbiły się na zdrowiu powoda.

Tymczasem apelacja powoda w istocie rzeczy dotyczy jedynie jednej okoliczności, którą powód podnosił jako źródło naruszeń jego dóbr osobistych, mianowicie niezapewnienie mu minimum 3 m² powierzchni w celach, w których odbywał karę. Stanowisko to jednak jest jedynie bezpodstawną polemiką z prawidłowymi ustaleniami Sądu Okręgowego potwierdzonymi zgromadzonym materiałem dowodowym. Powód nie podnosi w apelacji zarzutów naruszenia prawa procesowego polegającego na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów czy też braku wszechstronności oceny materiału dowodowego.

Treść uzasadnienia apelacji uprawnia Sąd Apelacyjny do stwierdzenia, że została ona sporządzona bez wcześniejszego zapoznania się z zebranymi w sprawie dowodami, ponieważ stanowisko, że wobec powoda permanentnie łamany był obowiązek pozwanego zapewnienia mu minimum 3 m² w celi stoi w jawnej sprzeczności z zaprezentowanymi przez pozwanego dowodami. W tej sytuacji nie jest nawet możliwa jakakolwiek polemika ze stanowiskiem powoda.

Stanowisko to było zresztą lansowane przez powoda w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, lecz powód nie zaoferował sądowi żadnych dowodów na ich potwierdzenie. Zatem brak jest podstaw do tego, by Sąd Okręgowy dokonywał ustaleń na podstawie jedynie zeznań powoda, podczas gdy pozwany wnosząc o oddalenie powództwa przedstawił szereg dowodów na okoliczność, że w celach, w których przebywał powód normy powierzchniowe były zachowane.

W tych okolicznościach nie można uznać za zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 417 k.c. oraz art. 448 k.c. W tym miejscu należy podnieść, że naruszenie przepisów prawa materialnego, które stanowią materialnoprawną podstawę dochodzonego roszczenia może nastąpić poprzez dokonanie błędnej ich wykładni, bądź też poprzez niewłaściwe ich zastosowanie/niezastosowanie.

Tymczasem powód zarzuca sądowi bezpodstawne przyjęcie, że powód nie udowodnił spełnienia przesłanek z art. 417 i 448 k.c.

Materialnoprawną zasadę rozkładu ciężaru dowodu (art. 6 k.c.) uzupełniają reguły procesowe (w szczególności art. 3 § 1 k.p.c. - w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 233, poz. 1381 oraz art. 232 k.p.c.) nakazujące stronom przejawiać aktywność w celu wykazania wszystkich istotnych okoliczności i faktów, z których wywodzą skutki prawne, w szczególności wskazywać dowody. Obowiązek przedstawiania dowodów odnosi się zarówno do przesłanek dotyczących samej zasadności dochodzonego roszczenia, jak i jego wysokości. Niedochowanie powyższych obowiązków skutkuje ryzykiem przegrania procesu przez stronę, którą obciążał ciężar wykazania okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 września 2013 r., sygn. akt I A Ca 259/13). Zatem właściwie podniesiony zarzut przyjęcia przez sąd, że powód nie wykazał spełnienia przesłanek z art. 417 i 448 k.c. powinien dotyczyć naruszenia art. 6 k.c. i 232 k.p.c.

Poczynione przez Sąd Okręgowy prawidłowe ustalenia faktyczne nie mogły doprowadzić do innego wniosku niż tego, do którego doszedł sąd pierwszej instancji, a mianowicie, że nie zostały w przedmiotowej sprawie wykazane przesłanki odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c.

Z art. 24 k.c. wynika domniemanie bezprawności działania bądź zaniechania pozwanego, co powoduje, że na pozwanym w celu zwolnienia się z odpowiedzialności spoczywa powinność wykazania, że jego działanie bądź

zaniechanie nie jest bezprawne. W pierwszym rzędzie jednak, jeżeli pozwany zaprzecza okolicznościom podnoszonym przez powoda jako źródłom naruszenia dóbr osobistych wykazanie tych okoliczności obciąża powoda. Powód jednak w tym zakresie nie podjął inicjatywy dowodowej. Stąd też zarzut naruszenia art. 23, 24 i 448 k.c. nie jest trafny.

Odnosnie do zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 442 ind. 1 § 1 k.c. w zw. z art. 5 k.c., Sąd Apelacyjny stwierdza, że jest on niezasadny.

Należy zwrócić uwagę na zaprezentowane w wyroku z dnia 10 kwietnia 2010 r. (sygn. akt IV CSK 611/12) stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym dla oceny zarzutu przedawnienia istotne jest uzyskanie wiedzy o dwóch faktach, po pierwsze, o szkodzie, po drugie, o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Wymaganie ustalenia chwili, w której poszkodowany dowiedział się o osobie obowiązanej do naprawienia szkody, dotyczy przy tym konkretnej szkody i poszkodowanego. Chodzi oczywiście nie o chwilę, w której poszkodowany uzyskał jakąkolwiek wiadomość na temat sprawy, lecz o chwilę uzyskania takich informacji, które - oceniając obiektywnie - pozwalają z wystarczającą dozą prawdopodobieństwa przypisać sprawstwo konkretnemu podmiotowi. Poszkodowany powinien przy tym zachować się w swoich sprawach w sposób zapobiegliwy i dłożyć starań o uzyskanie informacji istotnych z punktu widzenia przesłanek odpowiedzialności za doznaną szkodę.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powód w czasie pobytu w jednostkach penitencjarnych miał wiedzę, a przynajmniej przy dołożeniu staranności powinien ją mieć, co do podmiotu odpowiedzialnego za naruszające, zdaniem powoda jego dobra osobiste, warunki panujące w tych jednostkach.

O "dowiedzeniu się o szkodzie" w rozumieniu art. 442¹ § 1 k.c. można mówić wtedy, gdy poszkodowany "zdaje sobie sprawę z ujemnych następstw zdarzenia wskazujących na fakt powstania szkody", inaczej rzecz ujmując, gdy ma świadomość doznanej szkody. W przypadku gdy zdarzeniem szkodzącym, a właściwie krzywdzącym jest osadzenie osoby w przeludnionej celi, bez zapewnienia jej należytych warunków bytowych, sanitarnych, medycznych czy kulturalnych, ujemne następstwa tego zdarzenia (naruszenia dóbr osobistych) takie jak poczucie poniżenia, upokorzenia, cierpienia (naruszenia dobra osobistego w postaci godności) są odczuwane w dacie zaistnienia tych zdarzeń, a nie kilka lat później. Nie chodzi tu o krzywdę przyszłą, ale dziejącą się, odczuwaną wówczas, gdy miały miejsce zdarzenia ją wywołujące (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie I A Ca 260/12).

Nie może zatem powód, stanowiska o niezgodności podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia z zasadami współżycia społecznego, argumentować tym, że w przedmiotowej sprawie dochodzi do relacji państwo – obywatel, w której obywatel zawsze jest stroną słabszą. Sprawa niniejsza jest sprawą cywilną, w której strony są równe. Nie ma przy tym znaczenia dla oceny podniesionego zarzutu przedawnienia części roszczeń powoda fakt, że, z czym Sąd Apelacyjny zgadza się, Państwo ma obowiązek zadbania o właściwe, nie urągające godności człowieka, warunki odbywania kary pozbawienia wolności.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu, który świadczył pomoc prawną powodowi w postępowaniu apelacyjnym rozstrzygnięto na podstawie paragrafu 19 w zw. z paragrafem 6 pkt 6 i paragrafem 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie ora ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.